

dr hab. Joanna Hawlena
Katedra Turystyki i Rekreacji
Uniwersytet Przyrodniczy
w Lublinie

Lublin, dnia 04.08.2018

Recenzja
rozprawy doktorskiej **mgr Ewy Ćpak** pt.
Inwestycje infrastrukturalne jako determinanta rozwoju
regionu świętokrzyskiego

Promotor
dr hab. **Jan L. Bednarczyk**, prof. UTH Radom

1. Podstawa opracowania recenzji

Formalną podstawę opracowania recenzji rozprawy doktorskiej **mgr Ewy Ćpak** pt. ***Inwestycje infrastrukturalne jako determinanta rozwoju regionu świętokrzyskiego*** stanowi uchwała Rady Wydziału Ekonomicznego Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu z dnia 12 lipca 2018r.

2. Uwagi wstępne dotyczące wyboru tematu, obszaru i przedmiotu badań

Problematyka przedstawiona w pracy doktorskiej Pani mgr Ewy Ćpak stanowi próbę zdiagnozowania aktualnego stanu oraz przedstawienia sposobów i stymulatorów służących doskonaleniu procesów determinujących wielokierunkowy rozwój regionu świętokrzyskiego w najbliższej i dalszej perspektywie. Realizacja tego zamierzenia spowodowała, że przedmiotem badań stały się ważne problemy ekonomiczne, społeczne, środowiskowe oraz szerokie spektrum zasobów, których właściwe wykorzystanie decyduje o rozwoju i miejscu regionu w narodowym i międzynarodowym systemie społeczno-gospodarczym.

Już sam temat rozprawy wskazuje, że Doktorantkę cechuje wnikliwa intuicja naukowa, ponieważ nie można zaprzeczyć, że celowość wyboru i dynamika wzrostu w określonym środowisku inwestycji infrastrukturalnych jest jedną z głównych, a niejednokrotnie najważniejszą determinantą wielokierunkowego rozwoju regionu. Interesująco i dogłębnie

przeprowadzona analiza i ocena ważności inwestycji infrastrukturalnych dla rozwoju regionu świętokrzyskiego stała się dla Autorki interesującym obszarem doświadczeń i rozważań, w ramach których wykazała się dojrzałością naukową w formowaniu nie tylko zagadnień teoretyczno-poznawczych, lecz także praktycznych, służących racjonalnemu i efektywnemu wykorzystaniu wiedzy w kształtowaniu regionalnych procesów rozwojowych.

Merytoryczna wartość, zakres i forma prezentowanej problematyki wskazują, że doktorantka dysponuje solidnym warsztatem naukowym, znaczącym zasobem wiedzy dotyczącej przedmiotu badań, dzięki czemu z łatwością realizuje wymogi formalne i metodologiczne w procesie realizacji celów, a także potrafi adaptować wzorce z innych dyscyplin do przyjętego w dysertacji procesu naukowych dociekań. Te wyznaczniki wskazują, że Autorka rozprawy lokuje w podjętej problematyce swoje naukowe zainteresowania, podejmując się opracowania ważnego tematu, który jednak postawił przed nią wysokie wymagania dotyczące zarówno wymiaru teoretycznego stawianego rozprawom, jak i oczekiwanym aspektem praktycznym.

Wstępna ocena dotycząca wyboru tematyki, obszaru oraz przedmiotu badań wykazuje, że Autorkę nie zadawała powszechnie akceptowany jakościowy poziom pracy doktorskiej. W tym opracowaniu można zauważyć ambitne dążenie do wyższego poziomu jakości przeprowadzonych analiz i ocen oraz formułowania wniosków i rekomendacji. Takie podejście do napisania rozprawy doktorskiej znalazło pozytywne odzwierciedlenie w wartości merytorycznej, naukowej, poznawczej, aplikacyjnej oraz praktycznej opracowania. Przeprowadzony na tym fundamencie tok badawczy spowodował, że problemy prezentowane w rozprawie cechuje wyjątkowa komunikatywność, precyzja w formułowaniu sekwencji, prawidłowo udokumentowana faktografia, wieloaspektowość analizy oraz logiczny i kompleksowy sposób prezentowania najważniejszych wartości determinant i stymulatorów decydujących o skuteczności i efektywności rozwoju regionu.

Należy również podkreślić, że wartość merytoryczna i naukowa rozprawy świadczy, iż doktorantka w pełni wykorzystwała zasób i wysoki poziom wiedzy przekazywanej w procesie nauczania akademickiego, z którego dzięki własnym predyspozycjom potrafiła wydobyć najistotniejsze walory naukowe, poznawcze i aplikacyjne. Ta wiedza pozwoliła Doktorantce sprostać rygorom formalnym, naukowym, merytorycznym i metodologicznym, a jednocześnie wskazać rozwiązania, które zgodnie z aktualnymi wymogami determinują zrównoważony rozwój regionów w zgodzie z obowiązującymi wzorcami postępowania zapewniającymi efektywność podejmowanych zadań praktycznych i respektowanie praw ekologii.

3. Ocena struktury pracy z punktu widzenia osiągnięć badawczych

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi obszerne opracowanie naukowe, którego problematyka obejmuje 318 stron. Na strukturę dysertacji składa się: wstęp, pięć rozdziałów, zakończenie i wnioski z badań, spis rysunków, tabel i wykresów, zestawienie bibliografii oraz aneks. Jest to struktura prawidłowa, pozwalająca na osiągnięcie zamierzonych celów i właściwą, zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym, prezentację badanej problematyki.

W literaturze ekonomicznej istnieją opracowania dotyczące rozwoju regionalnego, jednak przedstawiona do oceny rozprawa dotyczy newralgicznego czynnika tego procesu, stąd jej szczególne znaczenie naukowe i praktyczne. Istotną wartością rozprawy jest prawidłowe dokumentowanie faktów i procesów. Wszystkie ważniejsze problemy badawcze zostały ściśle udokumentowane wypowiedziami autorytetów naukowych, przepisami i normami prawnymi oraz odsyłaczami do danych źródłowych. W celu udokumentowania i uwiarygodnienia przedstawionych treści Autorka wykorzystwała 121 publikacji (zwytych i ciągłych), w tym 23 obcojęzyczne, a także pozycje w wersji zdigitalizowanej, informacje z portali internetowych oraz Banku Danych Lokalnych GUS zestawionych w licznych prawidłowo sformatyzowanych tabelach.

Analizowaną w rozprawie problematykę rozpoczynają rozważania wstępne, stanowiące przekaz służący zapoznaniu czytelnika z przedmiotem badań, celem opracowania, zakresem stosowanych instrumentów i metod badawczych oraz obszarem dociekań, analizy i ocen. Wstęp spełnia zatem funkcje ogólnego wprowadzenia do tematyki, w którym zwrócono uwagę na znaczenie inwestycji infrastrukturalnych w wielostronnym rozwoju regionu, w tym społeczności lokalnych oraz podmiotów prowadzących w tym środowisku działalność gospodarczą. Już na tym etapie rozważań Autorka słusznie dostrzega kluczowe uwarunkowania i zależności determinujące rozwój regionalny, do których zalicza: specyfikę regionu, dostępność zasobów, prawidłowe wykorzystanie środków własnych i UE, poziom aktywności zasobów ludzkich, w zakresie których decydujące znaczenie ma zarówno poziom intelektualny, jak i profesjonalizm kadry wykonawczej oraz zarządzającej ośrodkami decyzyjnymi. Celne zasygnalizowanie tych aspektów wskazuje, że Autorka posiada dobrą znajomość obszaru badań wynikającą prawdopodobnie z osobistych doświadczeń. Widać to również na podstawie prawidłowo sformułowanego celu rozprawy, którym jest ***Analiza oraz ocena inwestycji w obszarze szeroko rozumianej infrastruktury jako istotnego czynnika rozwoju regionalnego.*** Tak wyznaczony cel miał istotny wpływ na tezę badawczą, którą

sformułowano w brzmieniu *Inwestycje infrastrukturalne są istotnym czynnikiem rozwoju regionalnego. Kluczowe znaczenie ma opracowanie i wdrażanie programu inwestycyjnego spójnego z rzeczywistymi potrzebami regionu*. Ta teza, która zakłada kluczowy w tej działalności czynnik „spójności”, mimo iż obejmuje w zasadzie całość przedmiotu i obszaru badań, została uzupełniona trzema dodatkowymi hipotezami badawczymi, które umożliwiają znaczące pogłębienie i uszczegółowienie badanych problemów.

Zarówno założony cel rozprawy, jak i teza oraz hipotezy badawcze zostały sformułowane poprawnie i znalazły odzwierciedlenie w układzie całości opracowania, który podporządkowano weryfikacji założeń.

Rozdział pierwszy rozprawy, zatytułowany *Teoretyczne podstawy rozwoju regionalnego*, stanowi rodzaj teoretyczno-poznawczego studium wprowadzającego w zakres interdyscyplinarnej wiedzy stanowiącej podstawę przeprowadzenia wymaganego toku badawczego w kolejnych częściach rozprawy. Autorka wyszła ze słusznego założenia, że badanie skutków oddziaływania determinant wymaga w pierwszej kolejności zdefiniowania ogólnych cech, wyznaczników i procesów dotyczących regionalnej jednostki terytorialnej rozumianej jako kategoria ekonomiczna, funkcjonująca w szerszym wymiarze gospodarki międzyregionalnej, a także krajowej. Prowadząc ten zakres rozważań, Doktorantka przedstawiła wnikliwy i szeroki zakres identyfikacji cech, charakteru i specyfiki regionu, przytaczając liczne definicje, określenia, kategorie oraz pełnione funkcje, dzięki którym region nie jest odbierany wyłącznie jako terytorialna jednostka administracyjna, lecz także przestrzeń o autonomicznych cechach fizyczno-geograficznych, ekonomiczno-przestrzennych oraz administracyjnej bliskości położenia. Taki model analizy ma szczególną wartość, ponieważ Autorka wyraża w nim swój stosunek do różnych teorii rozwoju regionalnego, dzięki czemu zyskuje wiarygodność w ocenie wpływu najważniejszych uwarunkowań na dynamikę rozwoju regionu. W wyniku kompleksowej analizy tych uwarunkowań powstał solidny fundament, który służy nie tylko rzetelnej ocenie stanu faktycznego, lecz także umożliwia wytyczanie prawidłowych kierunków ekonomiczno-społecznego rozwoju, głównie realizowania samorządowej polityki regionalnej. Położenie silnego akcentu na ten zakres działalności jest słuszne, ponieważ samorządy terytorialne w coraz większym zakresie decydują o wyborze i lokalizacji inwestycji infrastrukturalnych, które jak Autorka postrzega, powinny możliwie najszerszej uwzględniać potrzeby środowiskowe i służyć całemu społeczeństwu. Takie ujęcie merytorycznego zakresu wiedzy i struktury rozważań pozwala ocenić pierwszy rozdział pozytywnie.

Rozdział drugi, zatytułowany *Inwestycje infrastrukturalne i ich finansowanie*, można określić jako przedłużenie rozważań teoretycznych, jednak o znacznie poszerzonym spektrum uszczegółowienia, przybliżenia znaczenia pojęć, kryteriów, uwarunkowań i klasyfikacji do istoty tematu rozprawy, przedstawionych w ewolucyjnym procesie przemian. Dzięki takiej konstrukcji toku badawczego Autorka mogła wykazać kluczową zmianę powstałą w procesie realizacji inwestycji infrastrukturalnych, mianowicie stopniowe przesuwanie decyzji w zakresie zmniejszania udziału państwa w ich finansowaniu na niższy szczebel zarządzania oraz uwzględnienia sektora prywatnego. Pozytywnie należy ocenić szeroki zakres przeglądowy cech, głównych elementów, funkcji i kategorii, dzięki czemu zarówno pojęcie, jak i rola, jaką spełniają inwestycje infrastrukturalne w regionie, staje się zrozumiała i komunikatywna w powszechnym odbiorze. Istotną wartością tej części rozprawy jest krytyczna ocena określania przez wymienionych autorów istoty i specyfiki inwestycji infrastrukturalnych. Wypada zgodzić się z Autorką, że holistyczne ich określenie, mimo istotnych zalet, jest zbyt ogólne i mało praktyczne, stąd większe znaczenie w naukowej analizie problematyki mają definicje węższe, a tym samym bardziej precyzyjnie nakreślające istotne charakterystyki tego pojęcia.

Kolejną pozytywną cechą tej części rozprawy jest kompleksowe przedstawienie problematyki w pełnej zgodności z tematyką zawartą w tytule tego rozdziału. Poza wszechstronną funkcją teoretyczno-przeglądową Autorka nie pominęła prezentacji praktycznych skutków związanych z finansowaniem inwestycji infrastrukturalnych przez podmioty sektora publicznego i prywatnego, wykazując, że ich charakter społeczny wymaga ścisłej współpracy w ramach partnerstwa prywatno-publicznego. Domykając problem, zwróciła uwagę na zagrożenia istniejące w aktualnym systemie finansowania w zakresie ryzyka oraz sposobach służących zapobieganiu jego skutkom. Rozdział ten stanowi prawidłowo ujętą problematykę i zasługuje na pozytywną ocenę.

Rozdział trzeci rozprawy, zatytułowany *Region świętokrzyski jako obszar badawczy*, można określić jako wszechstronną prezentację bazy, na podstawie której w kolejnej części rozprawy została przeprowadzona analiza i ocena determinant kształtowania rozwoju regionu świętokrzyskiego. W takiej konwencji ta faza toku badawczego skupia się na przedstawieniu szczegółowej charakterystyki województwa z podziałem na powiaty, w ramach których Autorka podjęła starania dotyczące zidentyfikowania istniejących w nich autonomicznych zasobów materialnych, demograficznych związanych z infrastrukturą ekonomiczną, społeczną, kapitałem intelektualnym oraz jakością życia. Przedstawiając te zjawiska w powiązaniu z sytuacją makroekonomiczną województwa, Doktorantka dokonała

prawidłowego wyboru metody analizy, wykazując istotną zależność, według której łączna wielkość ponoszonych wydatków przez określoną jednostkę administracyjną stanowi podstawową determinantę wielokierunkowego rozwoju potencjału regionu. W wyniku przeprowadzenia szczegółowej analizy zasobów uzyskano czytelny obraz hierarchii ich ważności w poszczególnych jednostkach terytorialnych województwa determinujących istniejący i przyszły potencjał mikroregionów, charakter prowadzonej w nich działalności oraz możliwości dalszego rozwoju. Tak przedstawiona charakterystyka regionu ma istotną wartość poznawczą i naukową, ponieważ pozwala prawidłowo określić najważniejsze zadania w obszarze polityki regionalnej, a także praktyki, wymuszając konieczność dostosowania do realizacji zadań najskuteczniejszych metod, sił i środków. Szczegółowość przedstawionej problematyki ma istotną wartość dla zespołów planujących i wykonujących praktyczną działalność w regionie. Kieruje ich uwagę zarówno na najważniejsze obszary decydujące o rozwoju, jak i na elementy tworzące zagrożenia. Jest to istotna wartość tej części opracowania pozwalająca ocenić go pozytywnie.

Rozdział czwarty rozprawy zatytułowany *Zróżnicowanie przestrzenne rozwoju regionu świętokrzyskiego* niewątpliwie wyróżnia się, głównie ze względu na zakres i problematykę rozważań. Można przypuszczać, że Doktorantka kierowała się wyjątkowymi względami, aby te zagadnienia wyeksponować. Niewątpliwie przedstawioną w tej części pracy metodykę i ocenę zróżnicowania rozwoju przestrzennego w poszczególnych jednostkach terytorialnych województwa świętokrzyskiego należy uznać za zasadną, ponieważ wykazuje ich silne zróżnicowanie, i charakter odrębności, istotne w kształtowaniu całości regionalnej polityki dotyczącej infrastruktury. Znaczącą wartość merytoryczną i naukową mają zaprezentowane w tej części rozprawy metody badań statystycznych, dobór cech diagnostycznych, syntetycznych miar rozwoju regionu oraz wzorów matematycznych. Stosowane w tych badaniach okresy porównywalne pozwalają określić dynamikę rozwoju, istotną w ustalaniu hierarchii zadań najbardziej przydatnych w danym regionie. W oparciu o wskaźniki odzwierciedlające rzeczywisty potencjał powiatów i różnicę w poziomie ich rozwoju, przedstawiono także ich sytuację makroekonomiczną. Wynika z niej, że mimo iż ten poziom nie odbiega znacząco od ogólnopolskiego, to jednak pod względem funkcjonalności szeroko rozumianej infrastruktury wymaga zdecydowanej poprawy. Tę część rozprawy należy ocenić szczególnie wysoko, głównie ze względu na zawarte w niej istotne dane statystyczne, obliczenia uściślające wartość i znaczenie przedmiotu badań, co ma istotne znaczenie zarówno dla nauki jak i praktycznej działalności dotyczącej inwestycji infrastrukturalnych.

Forma prezentacji problematyki w rozdziale piątym, zatytułowanym *Ocena wpływu inwestycji infrastrukturalnych na gospodarkę regionu świętokrzyskiego w świetle strategii rozwoju na lata 2014-2020*, wskazuje, że Autorka stara się wykazać, w jakim stopniu i zakresie oraz z jakim skutkiem podejmowane rozwiązania dotyczące polityki związanej z realizacją inwestycji infrastrukturalnych wpływają na potencjał gospodarczy i społeczny regionu z uwzględnieniem założeń perspektywy finansowej UE na lata 2011-2020.

Ocenę tego zakresu działalności słusznie rozpoczęto od analizy Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, wykazując, że spośród 6 głównych celów przeznaczonych do realizacji do 2020 r., kluczowe znaczenie ma skoncentrowanie wysiłków na rozbudowie i modernizacji infrastruktury. Doktorantka stara się uświadomić osobom kierującym ośrodkami decyzyjnymi, że bez zrealizowania tego celu pozostałe tracą znaczącą część pozytywnych uwarunkowań i stymulatorów, a tym samym możliwość ich racjonalnego spełnienia. Ta przesłanka spowodowała, że Autorka weszła w kolejną fazę badań, dokonując oceny Regionalnego Programu Inwestycyjnego z uwzględnieniem warunków wynikających z programu (RPOWŚ) rozwoju województwa do 2020 r.

Na tym etapie rozważań należy także wyróżnić wyjątkowo wnikliwy sposób analizy i oceny najważniejszych programów operacyjnych realizowanych w ramach „Programu Operacyjnego Polska Wschodnia”. Jest to nie tylko wartościowy przegląd praktycznych działań realizowanych w poszczególnych programach, ale także wskazanie hierarchii ich ważności dla rozwoju regionu i pożytku społecznego. Istotną wartością jest także wykazanie źródeł, wielkości kwot i kierunków lokowania i wykorzystania Celowych Funduszy Unii Europejskiej, a także szczegółowe zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń posiadających istotny wpływ na kształtowanie ogólnego potencjału rozwojowego regionu. W tym zakresie badań należy wyróżnić szczegółową prezentację najważniejszych, najefektywniejszych i najkorzystniejszych dla lokalnej społeczności inwestycji infrastrukturalnych oraz dynamiki ich rozwoju w poszczególnych powiatach. Wynik tej analizy wykazuje, że mimo systematycznego ich wzrostu, poziom funkcjonalny i jakościowy nadal jest niższy od poziomu ogólnokrajowego. To skłoniło Doktorantkę do oceny Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, z zamierzeniem wskazania strategicznych celów i kluczowych obszarów wymagających doinwestowania, a także rozwiązań instytucjonalnych zapewniających wspieranie tych inicjatyw. Z tego względu wysoko należy ocenić ideę stworzenia „Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego”, jako centrum strategicznego rozwoju regionu.

W końcowej części rozdziału Autorka prezentuje dwa bardzo istotne zagadnienia. W pierwszym słusznie wskazuje, że w regionie, w którym na badania, rozwój i innowacje przeznaczona jest zaledwie 24 mln PLN., trudno spodziewać się dynamicznych przemian przyspieszających rozwój i podnoszących poziom życia jego mieszkańców. W drugim zwraca uwagę na znaczący udział środków Unii Europejskiej w finansowaniu najważniejszych programów operacyjnych zrealizowanych w regionie, bez których trudno sobie wyobrazić wyższy standard jakości wielu inwestycji infrastrukturalnych. Zarówno zakres, szczegółowość, wartość merytoryczna i naukowa pozwalają przedstawioną w tej części rozprawy problematykę ocenić pozytywnie.

Część zamykającą rozważania w dysertacji zatytułowano *Zakończenie i wnioski z badań*. Także w tej części opracowania można dostrzec umiejętność identyfikowania bardzo istotnych dla nauki i praktyki źródeł, cech i narzędzi, które niejednokrotnie mają decydujący wpływ na realizację założeń i oczekiwań. Doktorantka sformułowała znaczącą liczbę ważnych wniosków wynikających zarówno z przeprowadzonych studiów literaturowych, jak i badań empirycznych. Dbalność o wymiar merytoryczny jest szczególnie widoczna w uzasadnieniach dotyczących hipotez i tezy badawczej, dzięki czemu wykazano słuszność założeń i prawidłowość w procesie ich weryfikacji. W tej części rozprawy Autorka zasygnalizowała zarówno postulaty ogólne, jak i szczegółowe, wskazując na konieczność zwiększenia zakresu i jakości w podnoszeniu wielokierunkowego potencjału regionu, lecz także spełnienia wymogu innowacyjności i konkurencyjności w przestrzeni międzyregionalnej oraz wzrostu korzyści dla zamieszkującej go ludności.

Mówiąc o tych aspektach, Autorka zwróciła uwagę na wyjątkowo ważną, coraz częściej pomijaną, niezbędną konieczność przeprowadzania oddolnej konsultacji społecznej, w przypadku realizacji ważnych programów i inwestycji decydujących o poziomie życia lokalnych społeczności. Zwróciła również uwagę na konieczność zacieśnienia współpracy w ramach Unii Europejskiej, wykazując znaczenie licznych programów i funduszy europejskich, służących poprawie dynamiki i celowości realizacji regionalnych inwestycji infrastrukturalnych. W sposób komunikatywny wskazała, że jej rozprawa nie zamyka procesu dalszych badań, ponieważ inwestycje infrastrukturalne znajdują się w permanentnym procesie kolejnych ograniczeń w ich rozwoju i konieczności stałego dopasowywania do aktualnych potrzeb i wymogów wszystkich podmiotów prowadzących działalność w regionie.

Reasumując, należy stwierdzić, że przyjęta struktura rozprawy jest prawidłowa, zgodna z aktualnie obowiązującymi wymogami. Dysertacji nadano poprawny układ, wyodrębniając część teoretyczną, badawczą (empiryczną i metodyczną) oraz postulatywną. Można się jednak

zastanowić, czy zbyt duża obszerność opracowania nie prowadzi w niektórych częściach rozprawy do zagubienia proporcji pomiędzy treściami ważnymi i mniej istotnymi. Należy jednak podkreślić, że szeroko prezentowana w niej ogólna i specjalistyczna wiedza wskazuje, iż Doktorantka dysponuje właściwym warsztatem i potencjałem naukowym oraz umiejętnością prowadzenia samodzielnej pracy naukowej.

Proszę o rozwinięcie podczas publicznej obrony zagadnień przedstawionych w poniższych pytaniach;

1. Jakie przyczyny spowodowały, że w ramach Programów Operacyjnych przyjętych do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014-2020, na **badania, rozwój i innowacje** w Województwie Świętokrzyskim przeznaczono zaledwie 24,1 mln PLN, to jest 0,3% łącznej wartości wszystkich funduszy ujętych w tych programach (Tabela 4). Trudno uznać to za zasadne, ponieważ ten zakres wydatków jest główną determinantą rozwoju regionu.
2. Z przeprowadzonych rozważań wynika znaczący wzrost zakresu korzystnych przemian, w wymiarze ekonomicznym, gospodarczym i społecznym, związanych z utworzeniem Kieleckiego Obszaru Funkcjonalnego. Proszę o przedstawienie kilku własnych wytycznych (zadań), które powinny znaleźć się w programie działania jego zarządu, między innymi doskonalących proces rozwoju inwestycji infrastrukturalnych w regionie.

4. Ocena istotności naukowej problemu podjętego w dysertacji

Podjętą w rozprawie problematykę należy zaliczyć do ważnych i aktualnych problemów zarówno ze względu na znaczenie dla nauki, jak i praktyki w obszarze regionalnego zarządzania, planowania i realizacji środowiskowych inwestycji infrastrukturalnych. Są one postrzegane, jako jeden z ważniejszych stymulatorów wielostronnego rozwoju regionu, odzwierciedlenia przedsiębiorczości lokalnego społeczeństwa, zwiększenia ilości miejsc pracy, wzrostu gospodarczego i korzyści dla podmiotów prowadzących w tym obszarze działalność oraz pojedynczych osób. Aktualność problematyki w wymiarze regionu, państwa i międzynarodowym powoduje, że jest to temat budzący szerokie zainteresowanie, co powoduje, że przeprowadzone przez Doktorantkę badanie w regionie świętokrzyskim, uzyskane wyniki i rekomendacje mogą mieć uniwersalną wartość modelowego wzorca, który może być wykorzystany w innych regionach. Kompleksowość i szczegółowość przedstawionego w zwartej publikacji, w oparciu o

naukowe podstawy zagadnienia, świadczą o znaczącej istotności naukowej opracowania, w którym Autorka starała się nie tylko identyfikować, opisywać i wyjaśniać problemy i procesy, lecz także wyraźnie akcentować osobisty stosunek, niejednokrotnie krytyczny do analizowanych zagadnień, co z punktu widzenia nauki należy ocenić pozytywnie.

Mimo iż podjęta przez Doktorantkę problematyka jest opisywana w literaturze, to jednak oceniane opracowanie stanowi nowy, aktualny i wartościowy wkład do nauki, szczególnie ważny w warunkach kształtowania relatywnie „młodego” polskiego rynku regionalnego. To że Autorka analizuje region odbiegający potencjałem gospodarczym i społecznym od ogólnokrajowego, owocuje znaczącym zakresem wartościowych ocen i rekomendacji dotyczących sposobów doskonalenia wszystkich elementów zarówno w sferze planowania, jak i realizacji środowiskowych inwestycji infrastrukturalnych. W ten sposób istotny i aktualny problem naukowy został przez doktorantkę prawidłowo uzasadniony i rozwiązany. Aktualność zagadnienia umacnia włączenie do analiz i ocen skutków uwarunkowań i korzyści wynikających z bieżących możliwości związanych z wykorzystaniem własnych projektów w powiązaniu z funduszami celowymi Unii Europejskiej. Mimo kompleksowej prezentacji podjętych w dysertacji zagadnień, Autorka formułuje przesłanie do środowiska naukowego, widząc potrzebę dalszych badań tej problematyki, równocześnie wykazując jej kluczowe znaczenie zarówno dla nauki, jak i praktyki. Taką działalność uznaje za konieczną w warunkach dynamicznie zmieniających się uwarunkowań ekonomicznych, organizacyjnych, społecznych i politycznych tworzących aktualność kształtowania tego zakresu aktywności. Podjęcie przez Doktorantkę interdyscyplinarnych badań empirycznych, wykazujących gospodarcze i społeczne znaczenie w danym środowisku inwestycji infrastrukturalnych, wykorzystanie metodyki kalkulacji generowanych przez nie efektów oraz wyniki obliczeń z przeprowadzonych badań można zaliczyć do istotnych problemów teorii ekonomii, dotyczących kształtowania zrównoważonego rozwoju regionalnego. Oceniana rozprawa w znacznym stopniu uzupełnia ten zakres problematyki, stąd celowym byłoby jej opublikowanie.

5. Ocena poprawności formalnej i językowej

Formalna strona recenzowanej pracy jest zgodna z zasadami pisania prac doktorskich w naukach ekonomicznych. Zagadnienia są formułowane poprawnie, z zachowaniem reguł pisowni i piękna języka polskiego. Zawile problemy naukowe przedstawiono w sposób komunikatywny, dzięki czemu mogą być zrozumiałe dla szerszych grup społecznych.

Dysertacji nadano poprawny układ, obejmujący część teoretyczną, badawczą (empiryczną i metodyczną) oraz postulatyczną. Prezentując analizowaną problematykę, Autorka zachowuje wyraziste stanowisko wobec poruszanych kwestii, zajmując krytyczną postawę zarówno w odniesieniu do problemów naukowych, jak i społecznych, co w niektórych przypadkach przyjmuje charakter pożądanej debaty publicznej. Wydaje się jednak, że objętość opracowania mogłaby być nieco mniejsza, nie tracąc nic z wartości naukowej i praktycznej.

Doktorantka nie uniknęła kilku błędów językowych, które jednak nie obniżają wysokiej oceny merytorycznej rozprawy. Do błędów można zaliczyć:

- str. 9. jeśli nie najważniejszą, determinant..., ...determinantą...;
- str. 11. wyniki te pokazują zatem..., wykazują coś lub wskazują na...;
- str. 14. Dokładniej zaś do takich..., W szczególności do takich...;
- str. 23. Zbędny punkt d;
- str. 26. Oznacza to zatem zdolność regionu do produkcji..., region nie jest jednostką produkcyjną;
- str. 29. ... zakładająca wykształtowanie i utrzymanie..., ukształtowanie...;
- str. 31,32,35,36. Proponuję przenieść źródła w miejsce po zakończeniu podrozdziału;
- str. 31. ...całego kraju, a co za tym idzie także..., całego kraju, a także lub w konsekwencji;
- str. 47. ...poza kwestiami definicyjnymi dotyczącymi..., poza analizą i oceną definicji dotyczących...;
- str. 86. ...a zaawansowanie technicznie..., a zaawansowane techniczne;
- str. 89. ...podczas gdy pozostałe tereny skupiają się..., podczas gdy na pozostałych terenach przeważają zboża...;
- str.134. Najbardziej rzucającą się w oczy własnością danych..., właściwością danych...;
- str. 161. ...osiągnął zaś powiat..., osiągnięto w powiecie...; ...miasto Kielce, które we wszystkich wypadkach kwalifikowało się..., które we wszystkich wskaźnikach (według przyjętych kryteriów) kwalifikowało się...;
- str. 179. ...regionalnymi, a w konsekwencji..., regionalnymi, co w konsekwencji...;
- str. 192. ...Ogólna analiza tabeli pozwala stwierdzić..., analiza danych zawartych w tabeli...;
- str. 209. Niewątpliwie w celu osiągnięcia tego celu niezbędne..., Niewątpliwie dla osiągnięcia tego celu....

6. Konkluzja

Biorąc pod uwagę zakres badań, zastosowane metody analizy i oceny omawianego problemu oraz uwzględniając przedstawione w niniejszej recenzji wnioski dotyczące oceny całości opracowania, stwierdzam, że praca doktorska mgr Ewy Ćpak pt. *Inwestycje infrastrukturalne jako determinanta rozwoju regionu świętokrzyskiego* spełnia wymagania określone w art.13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003, nr 65, poz.595 z późn. zm.), może stanowić podstawę do nadania Autorce stopnia doktora nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Wnioskuje o dopuszczenie rozprawy do publicznej obrony.

Stwierdzam, że praca porusza wyjątkowo ważną problematykę, w zakresie której Doktorantka podjęła się oceny aktualnego problemu badawczego, który będzie coraz częściej rozpatrywany w innych regionach kraju. Kształtowanie we współczesnych uwarunkowaniach procesu zrównoważonego rozwoju jest niemożliwe bez dogłębnej analizy znaczenia i wpływu inwestycji infrastrukturalnych na efektywność działalności lokalnych podmiotów gospodarczych i wymiar korzyści dla jego mieszkańców. Uwzględniając całokształt przeprowadzonych badań, ocen wniosków i rekomendacji proponuję wyróżnienie pracy.

Joanna Heulme